Prowadzenie spraw o przemoc seksualną. Poradnik dla sędzi/ów

Decyzje procesowe sędzi/ów - dopuszczenie pytania, ewentualne ponowne przesłuchanie, ocena opinii biegłego, wyłączenie jawności, obecność oskarżonego, indywidualna ocena potrzeb - mają bezpośredni wpływ na to, czy postępowanie będzie chronić pokrzywdzoną przed wtórną wiktymizacją, czy ją pogłębi, jak również na samą jakość i rzetelność postępowania procesowego.

PRZESŁUCHANIE - DOBRE PRAKTYKI

- w sprawach z art. 197–199 k.k. powtórne przesłuchanie jest co do zasady niedopuszczalne (art. 185c § 1a k.p.k.);
- zasadę jednorazowości należy stosować także wtedy, gdy ta sama sprawa obejmuje zarzut zgwałcenia i znęcania się,
- bez strojów urzędowych;
- osoba pokrzywdzona może wskazać preferowaną płeć biegłego/biegłej.

WERYFIKACJA OPINII BIEGŁYCH

Przy ocenie opinii biegłego w sprawach o przestępstwa seksualne należy sprawdzić:

- kwalifikacje i bezstronność - certyfikat psychologii sądowej, doświadczenie w sprawach o przemoc seksualną,
- metodologię - czy biegły uwzględnił cały materiał dowodowy i użył aktualnych narzędzi diagnostycznych,
- znajomość psychotraumatologii - aktualna wiedza uznaje afekt spłaszczony, luki pamięciowe i PTSD za typowe skutki traumy, nie za oznakę braku wiarygodności.

PYTANIA NIEDOPUSZCZALNE

Nie dopuszczaj w toku całego postępowania pytań, które:

- obwiniają pokrzywdzoną (np. „jak była pani ubrana?”, „po co tam pani poszła?”, „dlaczego nie krzyczała pani?”) - wyjątkiem będą pytania, które mają ustalić fakty istotne dowodowo (np. rozpoznanie na monitoringu), ale wtedy należy wyjaśnić cel pytania;
- dotyczą przeszłości seksualnej, liczby partnerów, stylu życia - niezwiązane z istotą czynu;
- skupiają się na wykazaniu oporu („dlaczego się pani nie broniła?”) - brak sprzeciwu nie oznacza zgody, a zgoda nie może być wymuszona;
- podważają wiarygodność ze względu na wcześniejszą relację ze sprawcą.

Podstawa prawna: art. 171 § 4 i § 4a k.p.k., art. 54 konwencji stambulskiej, art. 23 ust. 3 lit. c dyrektywy o prawach ofiar.

STRATEGIE OSKARŻONYCH - NA CO ZWRACAĆ UWAGĘ

Oskarżeni o przemoc seksualną typowo stosują:

- seksualizację przeszłości i stylu życia pokrzywdzonej jako „przyzwolenie” lub „prowokację”,
- przypisywanie jej złośliwych intencji (zemsta, korzyść majątkowa, ukryte potrzeby seksualne),
- odwoływanie się do stereotypu „idealnej ofiary” (nie krzyczała, zgłosiła po czasie, rozmawiała później ze sprawcą).

Więcej informacji w artykule Barbary Namysłowskiej-Gabrysiak „Praktyczne porady dla osób prowadzących sprawy o przemoc seksualną” na edu.feminoteka.pl.

Finansowane przez Unię Europejską